

Sääksmäki socken.

Undersökning af ett brändgräffelt från järnåldern på torparen K. Rauhas parcell på Kiiliä gårds mark i Heittula by af Sääksmäki socken i juni 1913.

På torparen Kalle Rauha i Heittula by någon dag år 1908 lyfte undan en större sten från en liten rörsattad stenhög invid gårdsgården mellan sin på Kiiliä gårds mark belägna parcell och landsvägen, hittade han under stenen en fragmentarisk spjutspets med holk och en stor knif. Dessa föremål blefvo 2 år senare (18. okt. 1910) af ägaren till Kiiliä gård, herr Lennart Carlstedt, sända till Statens Historiska Museum (H. M. 5682: 1, 2). Med anledning af detta fynd erhöll jag af Arkeologiska Kommissionen uppdraget att undersöka fyndstället. Gräfvningen verkställdes den 7.-13. juni 1913.

Rauhas lilla parcell ligger i västra delen af Heittula by tätt invid landsvägen från Velkiäkoski till Hauho och vid foten af Kelkinvuori, en hög och brant sandås, hvars sluttningar äro öfversäddade med flyttblock och stenar och hvilken N om byn följer landsvägen ät. Afståndet från Rauhas grind till Kiiliä gårds trögårdspört är ungefär 90 m. I inom parcellen sluttar marken både ät W och S någon meter ner till den odlade stätten mellan byn och Vana-javesi. På områdets lägre belägna sydvästra sida stå Rauhas lilla stuga och uthus. Mellan stugan och landsvä-

gen är den jämna gärdsplanen, som vid min ankomst var gräsbevuxen. Mellan stugan och uthuset samt mellan detta och landsvägen var Rauchs potatisland. Fyndstället ligger utanför parcellen på ett blott 2 m bredt, med tuffigt gräs bevuxet, något stenigt område mellan landsvägen och tammas plank. Där planket, följande landsvägen åt, bildar en trubbig vinkel, funnos några medelstora stenar (ungefär af ett hästhufvuds storlek). Det var där de båda vapnen hade hittats.

På detta ställe börjades gräfningsarna. Sedan grästorpen afläsnats på detta område, visade sig strax under densamma en fläckvis gles, af mindre stenar sammansatt stenläggning, som var inbäddad i ett tunt myllager. I denna jordfyllning hittades både mellan och under stenarna brända benbitar och några föremål från sen folkoandringstid och vikingatid. Några af dem lägs mycket ytligt; så hittades t. ex. ett vackert ("hästskeformigt") ringspänne af brons blott 1-2 cm under jordytan på ett ställe, som helt säkert dagligen hade trampats af tiotal människor och sannolikt äfven många gånger passerats af ett vagnhjul. Det oaktadt hade smycket, tack vare någon lycklig omständighet förblifvit fullkomligt oskadat. Under myllagret vidtog på några få cm djup den orörde sandbotten. Sannolikt hade kulturjorden ursprungligen, nämligen innan landsvägen blef byggd, varit märkligare.

Af gräfningsarna hade således genast från början framgitt att på denna backslutning funnos brandgravar under stenläggning af det för Finland

så karakteristiska slaget. Sannolikt sträcker sig grafvältet i östlig riktning ett stycke under landsvägen, men då en undersökning af denna hade varit förenad med stora omgångar och svårigheter, afstod jag därför och underökte i stället grändplanen mellan planket och Rauhas stuga öfver ett område af 9 m längd och 3-4 m bredd. (Hela den underökte arealen på hvardera sidan om planket mäter 9 m i längd och 5-6 m i bredd). Det visade sig då att grafvältet utbreddes sig i denna riktning öfver grändplanens nordöstra del mellan planket och forstakvisten och ett stycke nedför sluttningen mot W. Att det hade sträckt sig äfven längre åt S eller öfver den del af sluttningen, där stugan nu står, därpå tyder Rauhas uppgift att han under grundgräfningsarbetena vid stugans uppförande hade hittat mycket skörbrända stenar och Kol. Under torven framträdde åter en stenläggning af samma beskaffenhet som inom grafvältets ytterom planket liggande del. Den upptog de på kartan med A₁, A₂, A₃, B₁, B₂, B₃ betecknade rectorna, vidare de nordvästra delarna af A₄ och B₄ samt norra delen af C₃. Inom A₄ och B₄ gränsade stenläggningen i Ö till ett stenfattigt område med mycket svart kolblandad jord, om hvilket men längre fram.

Redan strax under torven hittades på och mellan stenläggningens stenar brända benbitar och fornsaker. Det jordlager, i hvilket stenarna och grafvältet lägo inbäddade, var af mycket växlande mäktighet. På gränd-

planens högst betagna delar A3, A4 och nordöstra delen af B3 var kulturlaget några få (5-10) cm mäktigt och innehöll i allmänhet blott ett hvarf stenar. Måhända har dock här tidigare vid något tillfälle det öfversta jordlaget blifvit afskaladt. Utmed sluttningen mot S och W tilltog kulturlagets djup och antalet sten hvarf, så att inom B2 och B3 den orörda sandbotten låg 20-40 cm djupt under den ursprungliga ytan och stenarna voro radade i 2-3, på sina ställen i 3-4 hvarf på hvarandra. Inom de sistnämnda rutorna var den ursprungliga ytan dessutom täckt af fyllningsjord, som troligen hade blifvit påförd från stugans fundament. På några ställen lägo stenarna tätt packade på hvarandra. På gränsen mellan A1 och B1 fanns en tydlig grop af cirka 1/2 m diameter och gående till ett djup af öfver 45 cm under jordytan. Här hittades ett antal lerkliningsbiter. En annan grop fanns på gränsen mellan B3, B4 och C3, C4. Brända ben hittades, såsom redan ofvan har framhållits, på det öfversta stenvarvet, men förekommas äfven under det understa hvarvet samt mellan stenarna. Äfven grafgodset anträffades i växlande djup. Kol, skörbrända stenar och bränd sand förekommas flerstädes inom rutorna B1, B2, B3 och C3, men ingenstades så mycket som i östra delen af B4, där kulturlaget var djupt svart, ehuru mycket tunnnt. Måhända hade bålet stått på detta ställe. Fynden, som till största delen härstamma från folkvandringstiden, äro katalogiserade under nr 6370:1-209. I katalogen äro deras fyndställen angifna under hänvisning till motsvarande nummer på gräfningskartan.

Alfred Hachman.

Sääksmäki wiken.

H. M. 6370.

↓ löytöp N M 10201

3316

1. Utsikt från Kelkivuoris västra sluttning mot S. Huittala bys gårdar längs åsen. Det lilla huset något höger om bildens mitt är Rauhas stuga, på vars gårdplan ett grafvält från folkvandringstiden befinner sig.

3317

2. Landsvägen genom Huittala by. Till höger Rauhas stuga. Det med en röd punktlinje betecknade området till höger om landsvägen hör till grafvältet och har blifvit underiakt.

3. Bakom landsvägen Rauhas stuga och tomt.
I fonden till häger Sääksmäki kyrka.

4. Gräffältet på Rauhas gårdplan och på
landsvägskanterna under pågående undersökning.
Bilden är tagen från Ö mot V.

Sääksmäki socken.
H. M. 6370.

3321

5. Gravfältet på Rauhas tomt under pågående undersökning. Området B3. Torven är borttagen. I förgrunden en del av B2. Obs! tre stenlager på veranda.

3320

6. Som ovan. Den efter torvens avlägsnande blottade stentäckningen. Bilden är i likhet med nr 5 tagen från O mot W.

3322

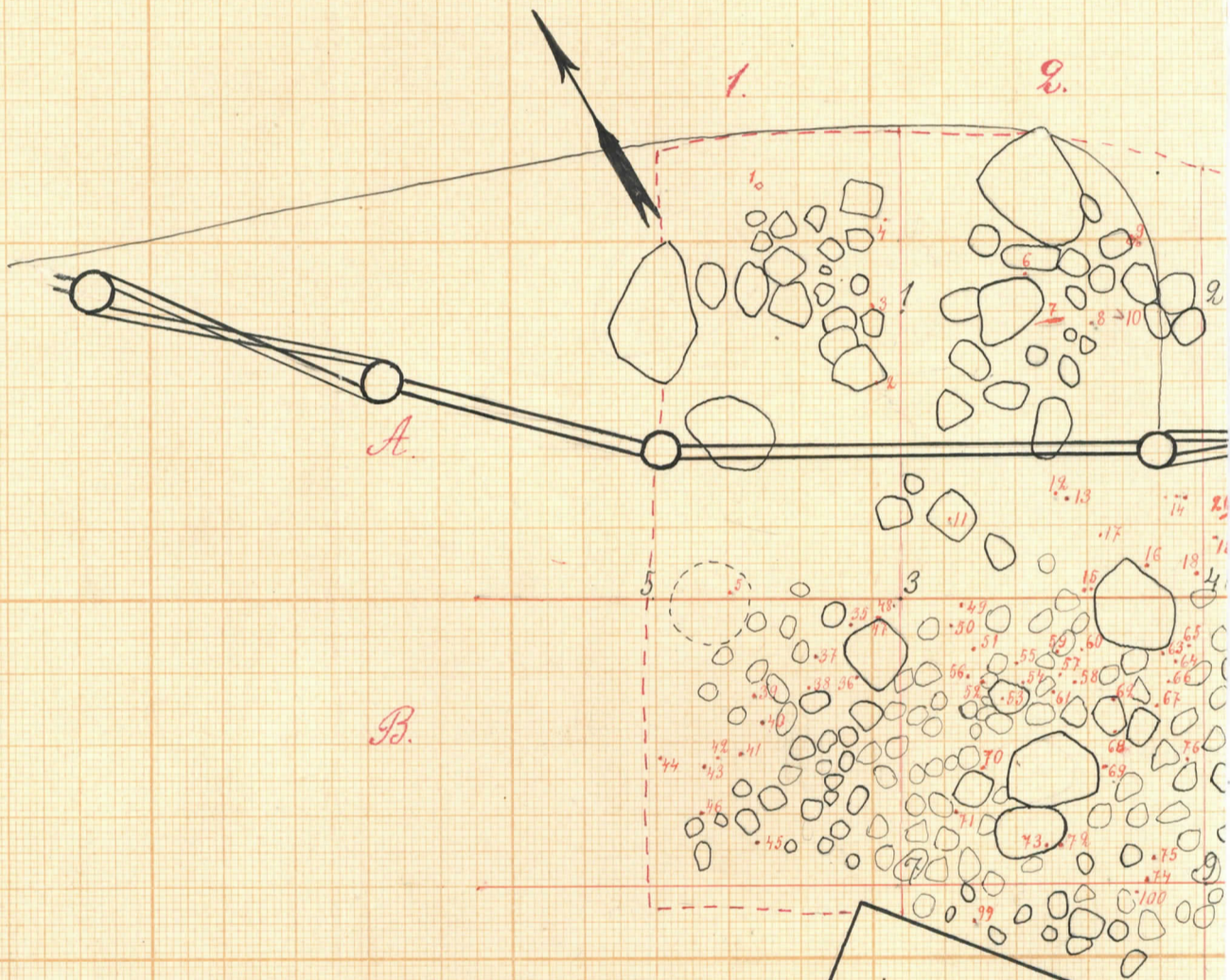
7. Grovfältet på Rauhas gårdseplan. I firsgrunden
en del av rutan B1 utgrävd ända till botten.

A. Hackman 1913.

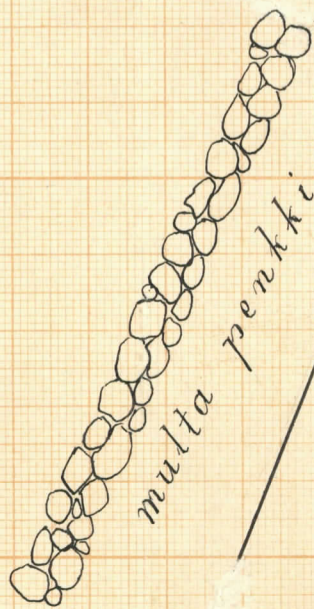
K e l h i n v u o r i

m a a n

B.

C.

multa penkki

Rauhan asuin

rakennus

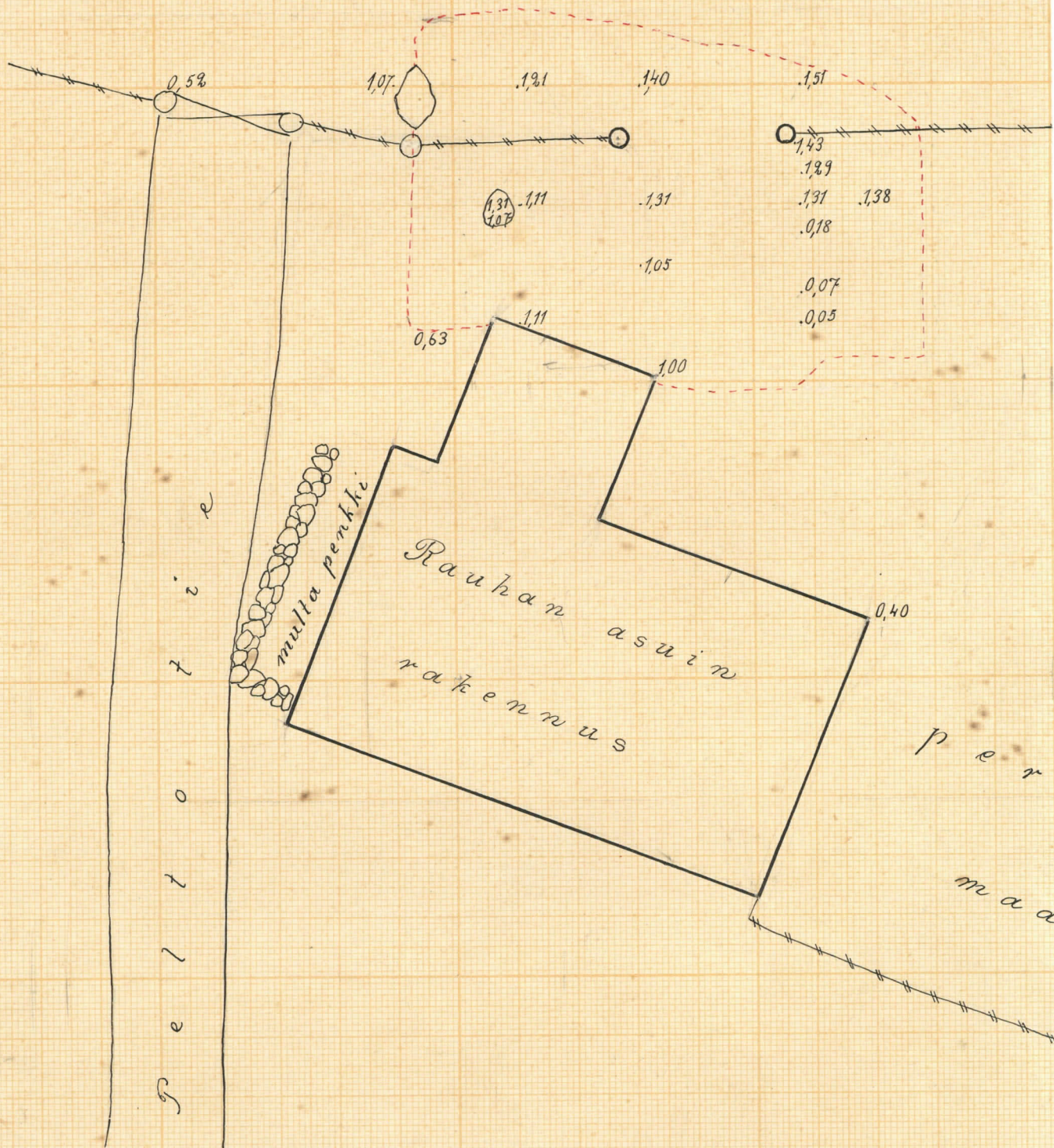
Polttoalmisto
Sääksmäen Huittulan kylän
Kiiliän kartanon torppari Rauhan
pihamaalla H. M. 6370.

Tutki ja kartoitti v. 1913.
A. Hackman.

Valkiukoskelle

M a a n t

P
e
l
t
ö
t
i
e

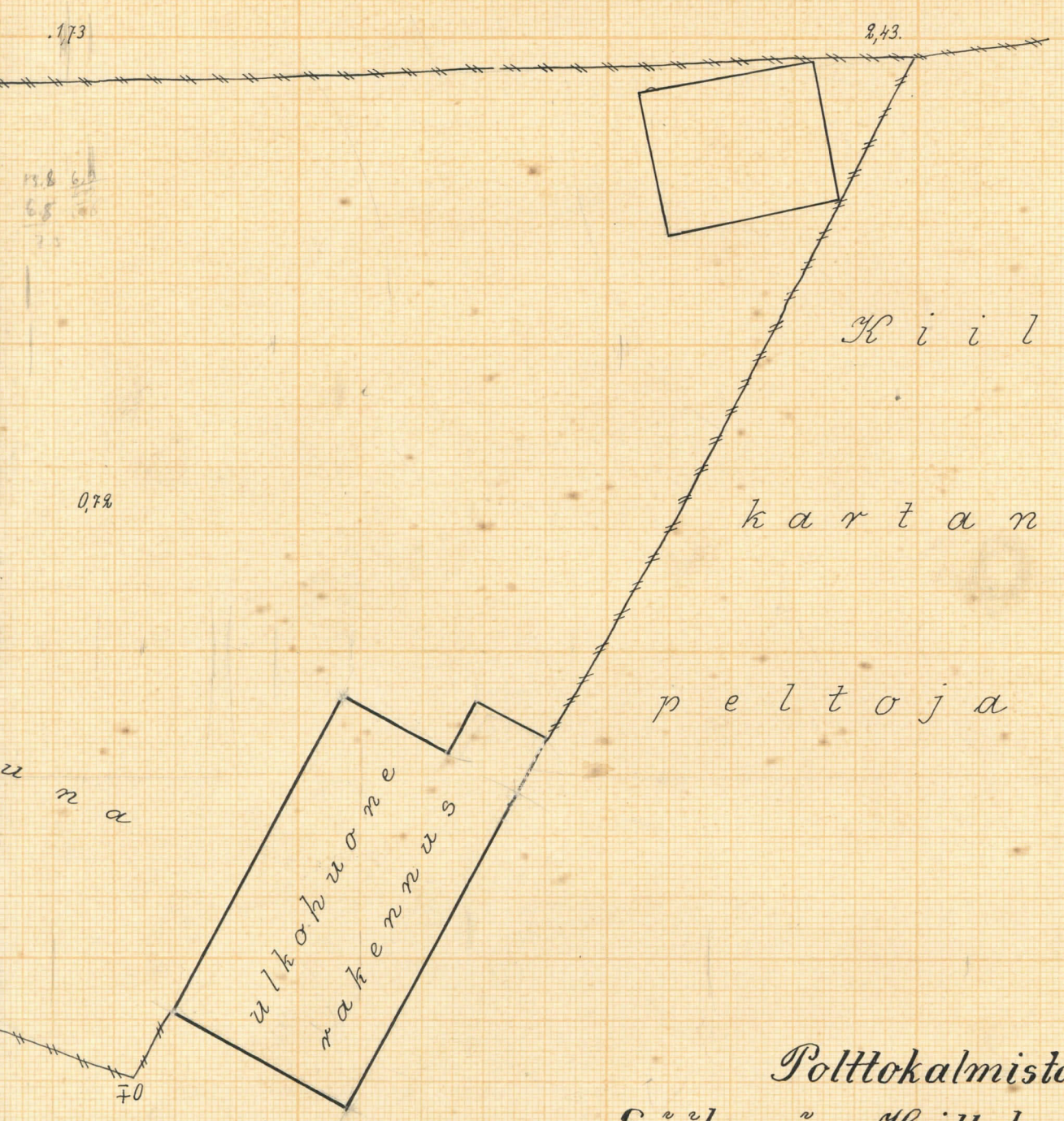
p
e
r
m
a
a

K i i l i ä n k a r t a n

p e l t ö

i e

Hauhoon →

0,72

Kiiliän

kartanon

peltaja

ulkohuone
rakennus

uuna

70

Polttokalmisto

Sääksmäen Huittulan kylän
 Kiiliän kartanon, torppari Rauhan
 pihamaalla. H.M. 6370

Tutki ja kartoitti v. 1913.
 A. Hackman.

